પ્રભુપ્રાર્થના રૂપ મંગલાચરણ.

પ્રિયતમ પ્રભુ! નમીએ આપને,
જપીએ પાવન તુમ જાપને— પ્રિયતમ ૧
જ્ઞાન દીપક હૃદયે પ્રગટાવી,
પૂર્ણ પ્રજાળો પાપને— પ્રિયતમ૦ ૨
બળસાગર! રગ રગ બળ રેડો,
નસ નસ દો નીતિ છાપને— પ્રિયતમ૦ ૩
અમ અંતર દમતા કુવિચારો,
પાત્ર થએ તુમ શાપને— પ્રિયતમ૦ ૪
આપ વદન શશી અદેખા મથતાં,
માંજો અમ મન-આપને પ્રિ મ૦ ૫
પોતાના ગણી પાળો અમને,
એજ અરજ મા બાપને— પ્રિયતમ૦ ૬

પાંત્રીસ બોલ અનુક્રમણિકા

પાંત્રીસ બોલ અનુક્રમણિકા

૩

ત્રીજે બોલે કાય છ છે.

1 પૃથ્વીકાય-માટી, પથ્થર વગેરેના જીવો.
2 અપકાય-પાણીના જીવો.
3 તેઉકાય-અગ્નિના જીવો.
4 વાઉકાય-પવનના જીવો.
5 વનસ્પતિકાય-ઝાડ, ફળ, ફૂલ વગેરેના જીવો.
6 ત્રસકાય-હાલતા ચાલતા જીવો.

૪

ચોથે બોલે ઈંદ્રિય પાંચ છે.

1 શ્રોતેંદ્રિય-કાન. 2 ચક્ષુરિંદ્રિય-આંખ.
3 ઘ્રાણેંદ્રિય-નાક. 4 રસેંદ્રિય-જીભ.
5 સ્પર્શેંદ્રિય-શરીર.

૫

પાંચમે બોલે પર્યાપ્તિ છ છે. પર્યાપ્તિ-શક્તિ

1 આહાર ગ્રહણ કરી તેનો રસ કરવાની શક્તિ તે આહાર પર્યાપ્તિ.

૭ બોલવાની પ્રવૃત્તિ તે વચન બળ પ્રાણ.
૮ શરીરથી કાર્ય કરવાની પ્રવૃત્તિ તે કાય-બળ પ્રાણ.
૯ શ્વાસ લેવો તથા મૂકવો તે શ્વાસોશ્વાસ પ્રાણ.
૧૦ આયુષ્ય તે આયુઃપ્રાણ.

૭

સાતમે બોલે શરીર પાંચ છે.

૧ મનુષ્ય અને તિર્યંચનું શરીર તે ઔદારિક શરીર.
૨ દેવતા અને નારકીનું શરીર તે વૈક્રિય શરીર.
૩ તીર્થંકર ભગવાનને પ્રશ્ન પૂછવા તથા તેમની ઋદ્ધિ જોવા મુનિરાજ નવું શરીર કરે છે તે આહારક શરીર. ઋદ્ધિ=ઠકુરાઇ.
૪ આહારને પચાવનાર શરીર તે તૈજસ શરીર.

૧ સાચું બોલવું તે સત્ય વચનયોગ.
૨ ખોટું બોલવું તે અસત્ય વચનયોગ.
૩ કાંઈક સાચું અને કંઈક ખોટું બોલવું તે મિશ્ર વચનયોગ.
૪ ખોટું પણ નહિ અને સાચું પણ નહિ એવું બોલવું તે વ્યવહાર વચનયોગ.

૭ કાયયોગના સાત પ્રકાર છે.

૧ મનુષ્ય અને તિર્યંચ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ઔદારિક શરીર બાંધવા માંડે તે વખતે જે યોગ હોય તે ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ.
૨ તેઓનેજ તે શરીર બાંધ્યા પછી જે યોગ હોય તે ઔદારિક કાયયોગ.
૩ દેવતા અને નારકી ઉત્પન્ન થાય ત્યારે વૈક્રિય શરીર બાંધવા માંડે તે વખતે જે યોગ હોય તે વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગ.
૪ તેઓનેજ તે શરીર બાંધ્યા પછી જે યોગ હોય તે વૈક્રિય કાયયોગ.

ીયકર્મ આત્મા સાથે (સત્તામાં
ભોગવવામાં (ઉદયમાં) ન
શાંતમોહ ગુણઠાણું.
નો સર્વથા નાશ થયા પછીનું
ક્ષીણમોહગુણઠાણું.
બીજા સમસ્ત કેવળજ્ઞાની
ઠાણું તે સયોગી કેવળી
ેન=મન.
દેશાં ઘણો કાળ આવે તે
ગુણઠાણું.

૧૨

પાંચ ઇંદ્રિયના વિષયો
ય=અભિલાષા, ઇચ્છા.
ણુ વિષય છે.
અને જે અવાજ કરે :
. પગ, પક્ષી, વગેરેનો
ાજ.
ાધીનો અવાજ, જેમકે

ઘડીયાળ, ઢોલ વગેરેનો અવાજ તે અજીવ શબ્દ.

જીવ તથા અજીવ વગેરેના પદાર્થોના બેઓ અવાજ થાય તે. જેમકે શરણાઈ વગેરેનો અવાજ તે મિશ્ર શબ્દ.

૨ ચક્ષુરિંદ્રિયના પાંચ વિષય છે.

૧ કાળો. ૨ લીલો. ૩ રાતો, ૪ પીળો. ૫ ધોળો.

ઘ્રાણેંદ્રિયના બે વિષય છે.

સુરભિગંધ=સારી ગંધ. ૨ દુરભિગંધ= નઠારી ગંધ.

રસેંદ્રિયના પાંચ વિષય છે.

૧ કડવો, ૨ તીખો. ૩ કષાયેલો, ૪ ખાટો. ૫ મીઠો. કષાયેલો=આંબળાના સ્વાદ જેવો.

સ્પર્શેંદ્રિયના આઠ વિષય છે.

૧ સુંવાળો. ૨ ખરબચડો, ૩ હળવો, ૪ ભારે, ૫ ઠંડો=શીત, ૬ ઉષ્ણ=ઉન્હો

૯ તેમને હાથ જોડીને નમસ્કાર કરવાથી જે પુણ્ય બંધાય તે નમસ્કાર પુણ્ય.

૪ પાપ અઢાર પ્રકારે બંધાય છે, પાપ= અશુભ કર્મ.

૧ પ્રાણાતિપાત-જીવહિંસા કરવી, ૨ મૃષાવાદ-ખોટું બોલવું; ૩ અદત્તાદાન-ચોરી કરવી. ૪ મૈથુન-બ્રહ્મચર્ય ન પાળવું, ૫ પરિગ્રહ-ધન. સુવર્ણ વગેરે પદાર્થો ઉપર મમતા. મમતા-મારાપણું. સુવર્ણ-સોનું. ૬ ક્રોધ-ગુસ્સો, ૭ માન-અહંકાર, ૮ માયા-કપટ. ૯ લોભ-દ્રવ્યાદિકની વધતી જતી ઈચ્છા, ૧૦ રાગ-પ્રીતિ, ૧૧ દ્વેષ-અદેખાઈ વગેરે, ૧૨ કલહ-કજીયો, ૧૩ અભ્યાખ્યાન-કોઈ ઉપર ખોટું કલંક ચઢાવવું તે, ૧૪ પૈશુન્ય-ચાડી, ૧૫ રતિ અરતિ-સુખમાં આનંદતથા દુઃખમાં શોક, ૧૬ પરપરિવાદ-પારકી નિંદા, ૧૭ માયા મૃષાવાદ-કપટ સાથે ખોટું બોલવું અને

૯ તેમને હાથ જોડીને નમસ્કાર કરવાથી જે પૂણ્ય બંધાય તે નમસ્કાર પુણ્ય.

૮ પાપ અઢાર પ્રકારે બંધાય છે, પાપ= અશુભ કર્મ.

૧ પ્રાણાતિપાત-જીવહિંસા કરવી. ૨ મૃષાવાદ-ખોટું બોલવું; ૩ અદત્તાદાન-ચોરી કરવી. ૪ મૈથુન-બ્રહ્મચર્ય ન પાળવું; ૫ પરિગ્રહ-ધન. સુવર્ણ વગેરે પદાર્થો ઉપર મમતા. મમતા-મારાપણું. સુવર્ણ-સોનું. ૬ ક્રોધ-ગુસ્સો, ૭ માન-અહંકાર. ૮ માયા-કપટ. ૯ લોભ-ધનાદિકની વધતી જતી ઈચ્છા, ૧૦ રાગ-પ્રીતિ. ૧૧ દ્વેષ-અદેખાઈ વગેરે. ૧૨ કલહ-કજીયો. ૧૩ અભ્યાખ્યાન-કોઈ ઉપર ખોટું કલંક મૂકવું તે. ૧૪ પૈશુન્ય-ચાડી. ૧૫ રતિ અરતિ-સુખમાં આનંદ તથા દુઃખમાં શોક, ૧૬ પરપરિવાદ-પારકી નિંદા, ૧૭ માયા મૃષાવાદ-કપટ સાથે ખોટું બોલવું અને

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

મારે નહિ. સ્થાવર-જે દાટે મારે નહિ તે. મર્યાદા-નિયમ.

૨ બીજે વ્રતે કન્યા સંબંધી, ઢોર સંબંધી, જમીન સંબંધી; થાપણ ઓળવવા સંબંધી, તથા ખોટી સાક્ષી પૂરવા સંબંધી એમ પાંચ મોટાં અસત્ય બોલે નહિ. [થાપણ ઓળવવી-કોઈ વિશ્વાસ રાખી પૈસા કે ઘરેણું સાચવવા આપી ગયો હોય તે પાછા લેવા આવે ત્યારે તેને કહેવું કે ' મારી પાસે તારૂં કાંઈ જ નથી ! હું તને ઓળખતો નથી ! તું કોણ છે ? ચાલ્યો જા ! ' એમ કહેવું તે.

૩ ત્રીજે વ્રતે ખીસું કાતરી; ખાતર પાડી, ધાડ પાડી, ઘર ફાડી, તીજોરી તોડી, મોટી ચોરી કરે નહિ.

૪ ચોથે વ્રતે પરસ્ત્રીનો ત્યાગ કરે અને પોતાની સ્ત્રીનું પ્રમાણ કરે, પર-સ્ત્રીજાતની; પ્રમાણ

૯ નવમે વ્રતે દરરોજ ....
અથવા વધારે સામાયિક કરે.

૧૦ દશમે વ્રતે દિશાઓની મર્યાદાનો સંક્ષેપ કરી દશ સામાયિક કરે, ભણે ગણે પણ બીજું વ્યાપારાદિ ન કરે. સંક્ષેપ-ઘટાડવું તે

૧૧ અગ્યારમે વ્રતે મહીનામાં પર્વના દિવસો (આઠમ, પાખી વગેરે)માં પોસહ કરે.

૧૨ બારમે વ્રતે પોસહને પારણે મુનિરાજને વ્હોરાવી પછી જમે.

૨૩

ત્રેવિશમે બોલે મુનિરાજનાં મહાવ્રત પાંચ છે.

૧ સાધુજી મન, વચન અને કાયા વડે સ્થાવર કે ત્રસ કોઈ જીવને સર્વથા પોતે હણે નહિ, હણાવે નહિ અને હણતાને રૂડું જાણે નહિ તે પ્રથમ પ્રાણાતિપાતવિરમણ

૯ [illegible]

૧૦ [illegible]

૧૧ [illegible]

૧૨ [illegible]

૨૩

[illegible]

૧ [illegible]

રખાવે નહિ અને રાખતા પ્રત્યે રૂડું જાણે નહિ તે પાંચમું પરિગ્રહ વિરમણ વ્રત.

૨૪

ચોવિશમે બોલે ભવાભિનંદી જીવોનાં લક્ષણ આઠ છે. ભવાભિનંદી-પાંચ ઈંદ્રિયોના સુખને ખરૂં સુખ માની સંસારમાંજ આનંદ માનનારા.

૧ સારૂં સારૂં ખાવાનું તથા વસ્ત્ર, પાત્ર મળશે લોકમાં પૂજા પામીશ અને મારા શ્રાવકો ઘણા થશે એટલે તેનાથી મારૂં ગુજરાન ચાલશે ઇત્યાદિ ઇચ્છાઓથી જ સામાયિક, પૌષધ તથા પ્રતિક્રમણ આદિ ધર્મ કરણી કરે. પાત્ર-વાસણ.

૨ પોતાના [illegible] દરેક [illegible] કર થાય અને [illegible]ળી [illegible] ન થાય [illegible] તેના

વ્રત. [સર્વથા-કોઈ પણ રીતે: રૂડું=સારું, અનુમોદે નહિ=વખાણે નહિ.]

૨ સાધુજી મન, વચન અને કાયા વડે સર્વથા પોતે જુઠું બોલે નહિ, બીજા પાસે જુઠું બોલાવે નહિ અને જુઠું બોલતાને રૂડું જાણે નહિ તે બીજું મૃષાવાદવિરમણ વ્રત.

૩ સાધુજી મન, વચન અને કાયા વડે સર્વથા પોતે ચોરી કરે નહિ બીજા પાસે કરાવે નહિ અને કરતા પ્રત્યે અનુમોદે નહિ તે ત્રીજું અદત્તાદાન વિરમણ વ્રત.

૪ સાધુજી મન, વચન અને કાયા વડે સર્વથા પોતે મૈથુન સેવે નહિ, બીજા પાસે સેવરાવે નહિ અને સેવતા પ્રત્યે અનુમોદે નહિ તે ચોથું બ્રહ્મચર્ય વ્રત.

૫ સાધુજી મન, વચન અને કાયા વડે સર્વથા પોતે પરિગ્રહ રાખે નહિ, બીજા પાસે

[illegible] નહિ અને [illegible]
નહિ તે [illegible]

૨૪

[illegible]

૧ [illegible]

૨ [illegible]

૨૫

પચ્ચીશમેં બોલે ચારિત્ર પાંચ છે.
ચારિત્ર—જે આચરવાથી કર્મનો ક્ષય થાય તે આચરવું—પાળવું.

૧ દીક્ષા લેવી તે સામયિક ચારિત્ર.

૨ વડી દીક્ષા લેવી તે છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર વડી—મોટી.

૩ દીક્ષા લઈ મોટી તપશ્ચર્યા કરવા માટે નવ મુનિરાજ સમુદાયથી જુદા પડે અને ચારિત્રની વિશુદ્ધિ કરે તે પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્ર. સમુદાય જે નાના મોટા દોષ તે આચરેલાનો સમૂહ. વિશુદ્ધિ—વધારે પવિત્રતા.

૪ લોભના ન્હાના વિભાગ કરી તેનો નાશ કરવા પ્રયત્ન કરવો તે સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્ર

૫ તીર્થંકર તથા બીજા કેવળજ્ઞાની ભગવાન વગેરે જે ચારિત્ર પાળે છે તે યથાખ્યાત ચારિત્ર.

૨૮

અઠ્ઠાવીશમે બોલે સમકિત પાંચ છે.

૧ જે સમકિત બે ઘડીથી ઓછો વખત રહી ચાલ્યું જાય તે ઉપશમ સમકિત..

૨ જે સમકિત અસંખ્ય વખત આવે અને જાય તે ક્ષયોપશમ સમકિત. અસંખ્ય—ગણી ન શકાય તેવી સંખ્યા.

૩ જે સમકિત આવ્યા પછી ચાલ્યું ન જતાં જીવને વધારેમાં વધારે ત્રણ કે ચાર ભવ કરાવી મોક્ષે લઈ જાય તે ક્ષાયિક સમકિત.

૪ ઉપશમ સમકિતથી પડતી વખતે તેનો બહુ થોડો ભાગ બાકી રહે ત્યારે જે સમકિત કહેવાય તે સાસ્વાદન સમકિત.

૫ ક્ષાયિક સમકિત પામતા પહેલાં સમય માત્ર જે સમકિત હોય તે વેદક સમકિત. સમય-અતિ સૂક્ષ્મકાળ. સૂક્ષ્મ—ન્હાનો.

૯ જેથી જીવને શાન્તિ વળી જાય, મન સ્થિર થઈ જાય તે શાન્ત રસ.

૩૦

શ્રીશાસ્ત્ર ખાસે ત્યાગ યોગ્ય કરવા અભક્ષ્ય બાવીશ છે. અભક્ષ્યના ખાવા લાયક પદાર્થ. ૧ વડના ટેટા. ૨ પીંપળાનું ફળ. ૩ ઉંબરાનાં ફળ. ૪ પીંપળનાં ફળ. ૫ કોઠીંબડા ૬ મધ. ૭ માખણ. ૮ માંસ. ૯ દારૂ. ૧૦ હીમ પડે છે તે. ૧૧ વિષ તે અફીણ સોમલ વગેરે ઝેરી પદાર્થો. ૧૨ કરા પડે છે તે. ૧૩ સર્વ જાતની કાચી માટી, મીઠું, ૧૪ રાત્રિભોજન, ૧૫ જેમાં ઘણાં બી હોય તેવાં ફળો જેવાં કે—બેંગણ, તસ, ખસખસ વગેરે, ૧૬ અનંતકાય કંદમુળ વગેરે, ૧૭ બોળ અથાણું. ૧૮ વિદળ (કાચાં દુધ, દહીં, છાશ સાથે કઠોળ ખાવા તે), ૧૯ રીંગણાં ૨૦ જેનું નામ ન જાણતા હોઈએ એવાં

સમવાય-સાથે રહેનારાં કારણો.

૧ જે વખતે, જે ઋતુમાં જે થતું હોય તે
તેજ વખતે તેજ ઋતુમાં થાય તે કાળ

૨ જે વસ્તુમાં જેવો સ્વભાવ હોય-તેમ
ફેરફાર નજ થાય તે સ્વભાવ.

૩ ભવિતવ્યતા એટલે જે બનવાનું હો
તેજ બને તે નિયતિ.

૪ પૂર્વે કરેલાં કર્મ પ્રમાણે બધું થાય
પૂર્વકૃત એટલે કર્મ.

૫ પ્રયત્ન કરવો તે પુરૂષકાર એટલે ઉદ્યમ.

૩૪

ચોત્રીશમે બોલે ચાર પ્રકારના પાખ
ડીઓના ત્રણુશેને ત્રેસઠ ભેદ છે. [પાખંડીઓ
ધુતારાઓ, ખોટો માર્ગ સમજાવનારાઓ.]

૧ ક્રિયા કરવામાં જ ધર્મ માનનારા તે ક્રિય
વાદી, તેના એકસો એંશી ભેદ છે.

૨ ક્રિયા નય કરવાનું ઘણું માનવાને તે અક્રિયાવાદી. તેના ચોરાશી ભેદ છે.

૩ વિનય કરવાથીજ ઘણું થાય છે એમ માનવાને તે વિનયવાદી. તેના બત્રીશ ભેદ છે.

૪ અજ્ઞાનીપણું જ્ઞાન કાંઈ નહિ એમાંજ ઘણું માનવાને તે અજ્ઞાનવાદી. તેના સડસઠ ભેદ છે.

૩૫

પાંત્રીશ ગુણે કરી ભગવાનની મુખ વાણી શોભિત છે.

૧ સંસ્કૃત [illegible] દોષ રહિત [illegible] ગંભીર હોય.

૨ ઉંચે સાદે દરેક જોજન પહોંચી શકે અને તે પ્રગટ હોય.

૩ જેની પ્રકૃતિ ગ્રામ્ય હોય, તે [illegible]

૧૧ [illegible] હતા.

૧૨ [illegible] હતા.

૧૩ [illegible] હતા.

૧૪ [illegible] હતા.

૧૫ [illegible] હતા.

૧૬ [illegible] હતા.

૧૭ [illegible] હતા.

([illegible])

૧૧ [illegible]
[illegible] હોય.

૧૨ કે [illegible]
[illegible]

૧૩ કે [illegible]
[illegible]

૧૪ [illegible]
[illegible]

૧૫ કે [illegible]
[illegible]

૧૬ કે [illegible]
[illegible]
[illegible] હોય.

૧૭ કે [illegible]
[illegible]
[illegible] હોય.

૧૧ જેની દ્રષ્ટિમાં નિર્મળતા હોય. જેની આંખમાં વિકાર ન હોય.

૧૨ જે મુની પુરુષોને માન આપનારો તથા તેઓનો જ પક્ષ કરનારો હોય.

૧૩ જે ક્ષાંતિઆદી દશ ગુણોને ધારણાથી ઉપદેશ કરનારો હોય

૧૪ જેના કુટુંબના આગેવાનો પણ ભલે આચરણવાળા હોય.

૧૫ જે સાધુ વિચારવાળો તથા વિચાર રીતિ ગમ કરનારો હોય.

૧૬ જે કોઈપણ સ્વભાવ પક્ષપાત તથા અન્યાય વગર ગુણોનો તથા દોષોનો સમજનારો હોય.

૧૭ જે સારી સલાહથી બુદ્ધિવાળા વૃદ્ધ પુરુષોની સેવા કરનારો તથા તેમના કહ્યા પ્ર —

માર્ગાનુસારી જીવના પાંત્રીસ ગુણ.

મોક્ષે જવાના માર્ગ ઉપર રહેલો જીવ તે માર્ગાનુસારી જીવ કહેવાય.

૧ ન્યાયથી, દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવું:—દરેક પ્રકારનો વ્યાપાર, નીતિ અને પ્રામાણિક પણાથી કરવો. નીતિ અને પ્રામાણિક પણાથી પેદા કરેલો પૈસા લાંબા વખત સુધી ટકી શકે છે, દગાથી અને [illegible] તથા અસત્ય બોલી છેતરીને [illegible] મેળવ્યો હોય તે [illegible]

૩૦ નિષેધ કરેલા દેશમાં જવું નહિ અને મના કરેલા વખતે કામ કરવું નહિ — જે દેશમાં જવાની આજ્ઞા રાજા ન આપતાં હોય તથા શાસ્ત્રે મના કરેલી હોય તે દેશમાં જવું નહિ. તેમજ જે વખતે જે કામ કરવાની ના પાડી હોય તે વખતે તે કામ કરવું નહિ. તેમ કરવાથી લાભને બદલે હાનિ થાય છે.

૩૧ સ્વપરના બળ તથા આબરૂનો વિચાર કરવો :- કોઈ સાથે ઝઘડામાં કે યુદ્ધમાં ઉતરવું હોય કે કોઈ કામ હાથ પર લેવું હોય ત્યારે તે તે કાર્યો કરવામાં પોતાનું તથા બીજાનું બળ કેટલું છે? નિભાવના કેટલી છે? તેનો વિચાર કરવો. પછી જેમ ઠીક લાગે તેમ કરવું.

૩૨ જનસમૂહના મતને માન આપવું :- જે કામ કરવાથી બહુ લોકથી વિરુદ્ધ થઈ

પૈસા પેદા કરવા અને ઇચ્છિત પદાર્થ ખાવા પીવા તથા પહેરવા ઓઢવા વગેરેથી સુખ તથા આનંદ મેળવવાના વખતે તે કરવું. કહેવાની એ મતલબ છે કે ધર્મ કરવાના વખતે પૈસા પેદા કરવાથી ધર્મને હરકત પહોંચે છે અને પૈસા પેદા કરવાના વખતે ધર્મ કરવાથી પૈસા પેદા કરવાના કામને હરકત પહોંચે છે, તેજ પ્રમાણે ખાવા પીવા વગેરેથી આનંદ મેળવવાના વખતે ધર્મ અગર પૈસા પેદા કરવામાં આવે તો તેને (આનંદ મેળવવાના કામને) હરકત પહોંચે છે. સંસારમાં આ ત્રણે બાબતની જરૂર છે, તેથી કોઇનાથી કોઈને હરકત ન પહોંચે એવી રીતે આખા દિવસમાં વખત બાંધી, જેવખતે જે કામ કરવાનું હોય તે વખતે તે કરવું. એક બીજા વર્ગને બાધા થવા ન દેવી.

૩૦ નિષેધ કરેલા દેશમાં જવું નહિ અને મના કરેલા વખતે કામ કરવું નહિ :— જે દેશમાં જવાની શાસ્ત્ર રજા ન આપતાં હોય તથા રાજાએ મના કરેલી હોય તે દેશમાં જવું નહિ. તેમજ જે વખતે જે કામ કરવાની ના પાડી હોય તે વખતે તે કામ કરવું નહિ. તેમ કરવાથી લાભને બદલે હાનિ થાય છે.

૩૧ સ્વપરના બળ તથા અબળનો વિચાર કરવો :- કોઇ સાથે ઝગડામાં કે યુદ્ધમાં ઉતરવું હોય કે કોઈ કામ હાથ પર લેવું હોય ત્યારે તે તે કાર્યો કરવામાં પોતાનું તથા બીજાનું બળ કેટલું છે? નિર્બળતા કેટલી છે? તેનો વિચાર કરવો, પછી જેમ ઠીક લાગે તેમ કરવું.

૩૨ જનસમૂહના મતને માન આપવું :- જે કામ કરવાથી બહુ લોકથી વિરૂદ્ધ થઈ

જવાનું હોય તો તે કાર્ય ન કરવું. એવું કાર્ય કદાચ સારૂં હોય તો પણ જો તેથી લોકો ઉશ્કેરાઇ જતા હોય તો તે વખતે કાળક્ષેપ કરવો અગર વખત પ્રમાણે વર્તવું. શાન્તિથી લોકમત કેળવવો, સં વખતની રાહ જોવી અને તેવો વખ આવે તે કામ કરવું.

૩૩ સદા પરોપકાર કરવોઃ—શરીર નાશ પામ નારૂં છે—જીંદગીનો ભરોંસો નથી એ સમજી દરેક જીવનું જે રીતે બની શકે તે રીતે ભલું થાય તેટલું કરી લેવું જો ભલું. કર્યું હશે તેટલુંજ બીજી ગતિમ જતાં સાથે આવશે એ ચોક્કસ સમજવું

૩૪ લજ્જાળુ થવું :— દરેક કામ કરતી વખતે પોતાની આબરૂની સંભાળ પહેલી રાખ એવું કામ ન કરવું કે જેથી આપણ આબરૂ ધુળ મળી જાય ! અને આપ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

૪૧ શોકરૂપી શત્રુને જો બહુ વખત નિકટ (પાસે) રાખશો તો તમારી બુદ્ધિ, હિમ્મત અને ધર્મ એ ત્રણ વસ્તુનો જડમૂળથી નાશ થશે.

૪૨ મહાપુરૂષો કેવળ સંસર્ગદોષથી વિકૃત થતા નથી. જુઓ! ચંદનના વૃક્ષને ઝેરી સર્પોનો સંસર્ગ છતાં પણ તે ઝેરી થતાં નથી.

૪૩ જો સમુદ્ર મર્યાદા છોડે તો સજ્જનપુરૂષ સજ્જનતા છોડે.

૪૪ દરેક વખત પોતાનામાં અનુકંપારૂપ ગુણને બહુ સાવચેતીથી જાળવી રાખવો.

૪૫ અનુકંપારૂપ દાનનો કોઇ જગ્યાએ શાસ્ત્રકારોએ નિષેધ કર્યો નથી. વિચાર કરો, મહાવીર ભગવાન સંસાર છોડી નિઃસ્પૃહી થયા તો પણ દેવદુષ્ય વસ્ત્ર દેતી વખતે પોતાનો અનુકંપા ગુણ છોડયો નહિ.

૯૧ જેણાથી પ્રભુને એ જ વચન વિના (ખરેખર) પ્રમાણે તો જાણી જોઈ. વિજ્ઞાન અને ધર્મ એ બે વસ્તુનો સ્વરૂપ જાણવો જોઈએ.

૯૨ મહાપુરુષો કેવળ સ્વઅંતરથી વિરુદ્ધ કથા નથી. પૂર્વના આગમના જ્ઞાને કરી અંતરંગ અનુભવ ત્યાં વસ્તુને કરી કહ્યાં નથી.

૯૩ જે અમુક અમાંસ કરી તો અભ્યાસપૂર્વક અનુભવ કરો.

૯૪ દરેક વચન વિશ્વમાંના અનુયોગપૂર્વક જ્ઞાનીઓની ભાષાથી જાણવા.

૯૫ અનુયોગમાં રહેલા છે. જેનાથી સ્વભાવિક નિર્ણય કરી શકાય નથી. વિચાર કરી મહાવીર ભગવાન સંબંધે કહી વિશેષથી કથા તો જીવ કેવલ પણ તેની નામને જાણવાથી અનુયોગ મુખ્ય હોય નહિ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

૪૧ શોકરૂપી શત્રુને જો બહુ વખત નિકટ (પાસે) રાખશો તો તમારી બુદ્ધિ, હિમ્મત અને ધર્મ એ ત્રણ વસ્તુનો જડમૂળથી નાશ થશે.

૪૨ મહાપુરૂષો કેવળ સંસર્ગદોષથી વિકૃત થતા નથી. જુઓ! ચંદનના વૃક્ષને ઝેરી સર્પોનો સંસર્ગ છતાં પણ તે ઝેરી થતાં નથી.

૪૩ જો સમુદ્ર મર્યાદા છોડે તો સજ્જનપુરૂષ સજ્જનતા છોડે.

૪૪ દરેક વખત પોતાનામાં અનુકંપારૂપ ગુણને બહુ સાવચેતીથી જાળવી રાખવો.

૪૫ અનુકંપારૂપ દાનનો કોઈ જગ્યાએ શાસ્ત્રકારોએ નિષેધ કર્યો નથી. વિચાર કરો, મહાવીર ભગવાન સંસાર છોડી નિઃસ્પૃહી થયા તો પણ દેવદુષ્ય વસ્ત્ર દેતી વખતે પોતાનો અનુકંપા ગુણ છોડ્યો નહિ.

નથી. આ હેતુથી જ તેઓની મુક્તિ જૈન સિદ્ધાંતોમાં વર્ણન કરી છે.

૪૯ જ્યાં તમારો આદરસત્કાર ન થતો હોય, ગુજરાન ચાલતું ન હોય, અને વિદ્યાની લેશ માત્ર પણ પ્રાપ્તિ ન હોય ત્યાં એક રાત્રિ પણ વાસ કરશો નહિ.

૫૦ જે દિવસથી તમને નેત્રનો અને ખાંસીનો રોગ શરૂ થાય તે દિવસથી તમો મૈથુન સેવવું બંધ રાખશો તોજ તમારો રોગ અસાધ્ય થશે નહિ.

૫૧ અગ્નિ, પાણી, સ્ત્રી, સર્પ, મૂર્ખ અને રાજકૂળ આ છ વસ્તુને નિરંતર નિકટ રાખશો તો તેમાંથી કદી તમારા પ્રાણ રહેવા મુશ્કેલ થઇ પડશે.

૫૨ જો તમે તમારામાં લુબ્ધતા અને લંપટતાની વૃદ્ધિ થતી દેખો તો જાણી જજો

મ્હેર્હે. કે જે તમારા દુઃખને મટાડવાને શક્તિમાન હોય.

૫૭ દરેક વખત પોતાના સાત્વિક ગુણને બહુ સંભાળથી રાખો. કેમકે અતીશ લક્ષણવાન પુરૂષમાં પણ સાત્વિક ગુણની બહુ ઉપ-યોગિતા છે.

૫૮ આ તો ખાત્રી જ રાખજો કે નિર્ભયપણે ધર્મ કરનારને ત્રણ ભુવનમાં કાંઈ પણ વસ્તુ અસાધ્ય નથી.

૫૯ ધર્મ શ્રવણ કરવામાં જે નિરાદરતા બતા-વતો હોય. તત્ત્વ રસનો સ્વાદ લેવાને જેને સદા અરૂચિ રહેતી હોય અને વિના-કારણ પણ જે સદા ધાર્મિક પુરૂષ ઉપર કોપીત રહેતો હોય તેને કહી શકે ભાઈ! તને દુર્ગતિનો બહુ કાળ સુધી વિરહ રહેશે નહિ.

તેમની સેવાભક્તિ, જીવરક્ષા, દયા, જીતેન્દ્રિયપણું જયશક્તિ, અને જયપ્રાપ્તિ એ ઉત્તમ પુરૂષોમાંજ હોય છે.

હે અર્હંત! મારે કાંઇ તમારા શાસનની શ્રદ્ધાના, પક્ષપાતથી, અને અન્ય મતના શાસન ઉપરના દ્વેષભાવથી તમારામાં રૂચિ થઈ નથી; કિંતુ આપ્તત્વપણાની પરીક્ષાએ તમારામાં રૂચિ કરાવી છે.

પ્રભુતા, પ્રિયપણું. પરોપકાર અને પંડિતતા એ પુણ્યના ઉદયથી મળે છે.

હે જિન! મારા અંતઃકરણની ગુપ્ત વાતો પણ સાઘળી તું જાણે છે તો હું વધારે ઉચ્ચારી શું કહું!

મિત્રના ત્રણ પ્રકાર છે, પોતાનો મિત્ર તે મિત્ર, મિત્રનો મિત્ર તે મિત્ર, અને પોતાના શત્રુનો શ[illegible]

૧૧૩ દેવપણું, ચક્રવર્તીપણું, અન્ય દુઃખનોરા વિગેરેનું ઠકુરાઇપણું પામવું સુલભ છે પણ એક અમુલ્ય સમ્યક્ત્વરત્ન પામવું જીવને બહુ દુર્લભ છે.

૧૧૪ સમકિત પામ્યા પછી જીવને અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તન (ઘણો થોડા કાળ) સંસાર ભ્રમણ કરવો રહે છે.

૧૧૫ સમકિત અવસ્થામાં જીવ વૈમાનિક વિના બીજી ગતિનું આયુષ્ય બાંધે નહિ, પણ જો સમકિત પામ્યા પહેલાં અન્ય બીજી કોઇ ગતિનું આયુષ્ય બાંધી લીધું હોય તો તે ગતિમાં જવું પડે.

૧૧૬ સમકિત અવસ્થામાં કરેલી સતક્રિયાએ જીવને મુક્તિ દેનાર થાય છે.

૧૧૭ અતિચાર દોષયુક્ત અનુષ્ઠાન કરતાં કરતાં કોઇકોઇ દિવસ નિરતિચાર અનુષ્ઠાન પણ બની આવશે.

પણ એકવાર એવા વચન આવી ગયા કે જેઓને ભોજનને માટે વીંટી અને આભુષણો વેચવા પડ્યા ત્યારે આપણને આ તુચ્છ વિષયોનો આદર્શ કેવું!

130 કદાચિત્ સ્ત્રી પ્રતિકુળ વર્તણુંકવાળી હોય તો પણ પુરૂષોએ પોતાની સ્ત્રીને મારવી નહીં, કેમકે તેથી ક્લેશ ઉત્પન્ન થાય છે અને ક્લેશથી ઘરની લક્ષ્મીનો નાશ થાય છે, માટે તેની સાથે મૌન રહી પૃથક (જુદી) શય્યા કરવી તો તે પોતે શિક્ષા નથી.

૧૩૧ નિશ્ચય નયથી આત્મા નિર્લેપ છે અને વ્યવહાર નયથી આત્મા સલેપ છે.

૧૩૨ નિશ્ચય નયને અંતરંગમાં ધારણ કરી વ્યવહાર નય પ્રમાણે મોક્ષ સાધનમાં પ્રવર્તમાન થવું આ હેતુ પુષ્ટ કરવા લાયક છે.

૧૩૮ હે જીવ! જેને તારે જાણવા છે તે તને જાણીતા છે. વિચાર કર! વિચાર કર!

૧૩૯ મેરઉપયોગથી અર્થ કરનારને શાસ્ત્ર પણ શસ્ત્ર થઈ પડે છે.

૧૪૦ કોઈની હાંસી કરશો નહિ, હાંસી કરવાથી માઠું પરિણામ આવે છે.

૧૪૧ બહુ વ્યવસાયવાળાને (વ્યાપારવાળાને) જઈ પૂછો કે ભાઈ! તમને આથી કેટલું સુખ છે. જો કહે નદન દુઃખ નદન દુઃખ તો પછી આપણે તે વ્યવસાય (વ્યાપાર) થી દૂર રહેવા કેમ ઉદ્યમી ન થવું જોઈએ?

૧૪૨ પ્રાતઃકાળમાં જેવું નિર્મળ ધ્યાન થઈ શકે છે, તેવું બીજા સમયમાં થઈ શકતું નથી.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।

ચોવીશ તીર્થંકરોનાં લાંછન.

૧ ઋષભદેવનું વૃષભ (બળદ).
૨ અજિતનાથનું હસ્તી (હાથી)
૩ સંભવનાથનું અશ્વ (ઘોડો)
૪ અભિનંદનસ્વામીનું કપિ (વાંદરો)
૫ સુમતિનાથનું ક્રૌંચપક્ષી.
૬ પદ્મપ્રભપ્રભુનું પદ્મ (કમળ)
૭ સુપાર્શ્વનાથનું સ્વસ્તિક (સાથીયો)
૮ ચંદ્રપ્રભપ્રભુનું ચંદ્ર.
૯ સુવિધિનાથનું મગરમચ્છ.
૧૦ શીતળનાથનું શ્રીવચ્છ.
૧૧ શ્રેયાંસનાથનું ખડગી (ગેંડો)
૧૨ વાસુપૂજ્યસ્વામીનું મહિષ (પાડો)
૧૩ વિમળનાથનું વરાહ (ભૂંડ)
૧૪ અનંતનાથનું સીંચાણો પક્ષી.
૧૫ ધર્મનાથનું વજ્ર.
૧૬ શાન્તિનાથનું મૃગ (હરણ).

બાકીના સોળે તીર્થંકરોનો વર્ણ કાંચન જેવો (પીળો) છે.

નવપદનાં નામ.

૧ લે પદે અરિહંત, ૨ જે પદે સિદ્ધ, ૩ જે પદે આચાર્ય, ૪ થે પદે ઉપાધ્યાય, ૫ મે પદે સાધુ, ૬ ઠ્ઠે પદે દર્શન, ૭ મે પદે જ્ઞાન, ૮ મે પદે ચારિત્ર, ૯ મે પદે તપ.

નવપદના વર્ણ.

અરિહંતનો વર્ણ ધોળો છે.
સિદ્ધનો વર્ણ રાતો છે.
આચાર્યનો વર્ણ પીળો છે.
ઉપાધ્યાયનો વર્ણ લીલો છે.
સાધુનો વર્ણ કાળો છે.
દર્શન જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપનો વર્ણ ધોળા છે.
નવે પદનું ધ્યાન ધરતી વખતે ઉપર મુજબ

૧૮ [illegible]

૧૯ મલ્લિનાથનું કુંભ (કળશ)

૨૦ મુનિસુવ્રતસ્વામિનું કચ્છપ (કાચબો)

૨૧ નમિનાથનું નીલોત્પલ (લીલું કમળ)

૨૨ નેમિનાથનું શંખ.

૨૩ પાર્શ્વનાથનું સર્પ.

૨૪ મહાવીરસ્વામીનું સિંહ.

ચોવીશ તીર્થંકરના વર્ણ.

વર્ણ—શરીરનો રંગ.

પદ્મપ્રભ અને વાસુપૂજ્યસ્વામીનો વર્ણ રાતો છે.

ચંદ્રપ્રભ અને સુવિધિનાથનો વર્ણ ઉજ્જ્વળ (ધોળો) છે.

મલ્લિનાથ અને પાર્શ્વનાથનો વર્ણ લીલો છે.

મુનિસુવ્રતસ્વામી અને નેમિનાથનો વર્ણ શ્યામ (કાળો) છે.

બાકીના સોળે તીર્થંકરોનો વર્ણ કાંચન જેવો (પીળો) છે.

નવપદનાં નામ.

૧ લે પદે અરિહંત, ૨ જે પદે સિદ્ધ, ૩ જે પદે આચાર્ય, ૪ થે પદે ઉપાધ્યાય, ૫ મે પદે સાધુ, ૬ ઠ્ઠે પદે દર્શન, ૭ મે પદે જ્ઞાન, ૮ મે પદે ચારિત્ર, ૯ મે પદે તપ.

નવપદના વર્ણ.

અરિહંતનો વર્ણ ધોળો છે.

સિદ્ધનો વર્ણ રાતો છે.

આચાર્યનો વર્ણ પીળો છે.

ઉપાધ્યાયનો વર્ણ લીલો છે.

સાધુનો વર્ણ કાળો છે.

દર્શન જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપનો વર્ણ ધોળો છે.

નવે પદનું ધ્યાન ધરતાં વખતે ઉપર મુજબ વર્ણો

प्रभुस्तुति करती वखते बोलवा योग्य श्लोको.

१

अद्य मे सफलं जन्म, अद्य मे सफला क्रिया,
शुभोदयो दिनोऽस्माकं, जिनेंद्र ! तव दर्शनात्.

२

तुभ्यं नमस्त्रिभुवनार्त्तिहराय नाथ !
तुभ्यं नमः क्षितितलामलभूषणाय !
तुभ्यं नमस्त्रिजगतः परमेश्वराय !
तुभ्यं नमो जिन ! भवोदधिशोषणाय ॥

३

अद्याभवत् सफलता नयनद्वयस्य,
देव ! त्वदीयचरणांबुज-वीक्षणेन;

७

पाताले यानि विंबानि, यानि विंबानि भूतले;
स्वर्गे च यानि विंबानि, तानि वंदे निरन्तरम्.

८

नेत्रानंदकरी भवोदधितरी, श्रेयस्तरोर्मंजरी;
श्रीमद्धर्ममहानरेन्द्रनगरी, व्यापल्लताधूमरी;
हर्षोत्कर्षशुभप्रभावलहरी, रागद्विषां जित्वरी,
मूर्तिः श्रीजिनपुंगवस्य भवतु, श्रेयस्करी देहिनाम्

९

किं कर्पूरमयं सुधारसमयं, किं चंद्ररोचिर्मयम्,
किं लावण्यमयं महामणिमयं, कारुण्यकेलिमयम्;
विश्वानंदमयं महोदयमयं, शोभामयं चिन्मयम्,
शुक्लध्यानमयं वपुर्जिनपतेर्भूयाद्भवालंबनम्.

१०

दीनोद्धारधुरंधरस्त्वदपरो, नास्ते मदन्यः कृपा-
पात्रं नात्रजने जिनेश्वरतथा,-प्येतांनयाचे श्रियम्;

७

पाताले यानि बिंबानि, यानि बिंबानि भूतले;
स्वर्गे च यानि बिंबानि, तानि वंदे निरन्तरम्.

८

नेत्रानंदकरी भवोदधितरी, श्रेयस्तरोर्मंजरी,
श्रीमद्धर्ममहानरेन्द्रनगरी, व्यापल्लताधूमरी;
हर्षोत्कर्षशुभप्रभावलहरी, रागद्विषां जित्वरी,
मूर्तिः श्रीजिनपुंगवस्य भवतु, श्रेयस्करी देहिनाम्

९

किं कर्पूरमयं सुधारसमयं, किं चंद्ररोचिर्मयम्,
किं लावण्यमयं महामणिमयं, कारुण्यकेलिमयम्;
विश्वानंदमयं महोदयमयं, शोभामयं चिन्मयम्,
शुक्लध्यानमयं वपुर्जिनपतेर्भूयाद्भवालंबनम्.

१०

दीनोद्धारधुरंधरस्त्वदपरो, नास्ते मदन्यः कृपा-
पात्रं नात्रजने जिनेश्वरतया,ऽप्येतांनयाचे श्रियम्;

નૈવેદ્ય તથા ફળ મ્હોટાં અને શોભિતાં હોવાં જોઈએ કારણ, કે તેથી આપણે મોક્ષ મેળવવું છે. જેવાં તેવાં અને વાણીને ઝીણાં ફળ મૂકયાં હોય તો ફળ પણ થોડું જ મળે છે. સ્હડેલાં ફળ પૈસો મૂકીને લેવાય નહિ. સ્વસ્તિક કરીને બે હાથ જોડી સ્વસ્તિક ઉપર દષ્ટિ રાખી નીચે પ્રમાણે માગણી કરવી. "હે પ્રભુ ! જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર રૂપ ત્રણ રત્ન આપી નરક, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવ એ ચાર ગતિમાંથી મુક્ત કરી મને સિદ્ધિસ્થાન, મેળવવા શકિતમાન કરો" ઘણું પુન્ય કરે તે દેવતા થાય. ઘણું ધર્મ કરે તે મોક્ષે જાય. શુભ કર્મ પુણ્ય કહેવાય અને કર્મનો ક્ષય થવો તે ધર્મ કહેવાય. દેવગતિ સુખ ભોગવવા માટે સારી છે પણ મોક્ષે જવા માટે મનુષ્ય ગતિ ઉત્તમ છે, તેથી દેવતા પણ મનુષ્ય થવા ઇચ્છે છે. સિદ્ધગતિ પાંચમીગતિ કહે-

અંગુઠો ઉપર રાખી પહેલી આંગળીથી ગણવો. પુરી ગણાઈ રહે એટલે ફેરવીને ગણવી પણ મેરૂનું ઉલ્લંઘન ન કરવું.

— — —

સ્વસ્તિક.

પહેલાં ત્રણ રત્નરૂપ ૩ ઢગલી કર' પછી સ્વસ્તિક કરવો. પછી સિદ્ધશિલા અ સિદ્ધસ્થાન કાઢવું સ્વસ્તિક ઉપર નૈવેદ્ય (' તાસું, સાકર વગેરે) અને સિદ્ધસ્થાન ઉ' ફળ (બદામ, સોપારી વગેરે) મૂકવું.

નોટઃ—અહીં કેટલાએક કહે છે કે ચાર ગ પૂર્ણ કરી મોક્ષ ફળની પ્રાપ્તિની ઈચ્છાએ સ્વસ્ તિ ઉપર ફળ મૂકવું અને અણાહારી પદ પ્રાપ્ત કર માટે નૈવેદ્ય સિદ્ધશિલા ઉપર મૂકવું.

નૈવેદ્ય તથા ફળ મ્હોટાં અને શોભિતાં હોવાં જોઈ એ કારણ કે તેથી આપણે મોક્ષ મેળવવું છે. જેવાં તેવાં અને વાણીને ઝીણાં ફળ મૂકયાં હોય તો ફળ પણ થોડું જ મળે છે સ્હડેલાં ફળ પૈસા મૂકીને લેવાય નહિ. સ્વસ્તિક કરીને બે હાથ જોડી સ્વસ્તિક ઉપર દૃષ્ટિ રાખી નીચે પ્રમાણે માગણી કરવી. "હે પ્રભુ ! જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર રૂપ ત્રણ રત્ન આપી નરક, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવ એ ચાર ગતિમાંથી મુક્ત કરી મને સિદ્ધિસ્થાન મેળવવા શક્તિમાન કરો" ઘણું પુન્ય કરે તે દેવતા થાય. ઘણું ધર્મ કરે તે મોક્ષે જાય. શુભ કર્મ પુણ્ય કહેવાય અને કર્મનો ક્ષય થવો તે ધર્મ કહેવાય. દેવગતિ સુખ ભોગવવા માટે સારી છે પણ મોક્ષે જવા માટે મનુષ્ય ગતિ ઉત્તમ છે, તેથી દેવતા પણ મનુષ્ય થવા ઈચ્છે છે. સિદ્ધગતિ પાંચમીગતિ કહે-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

કરવા રૂપ શ્રીજી નિસીહિ કહી ચૈત્યવંદન કરવું. ખમાસમણ દીધાં પહેલાં જમીનને ચરવાર રૂમાલ વગેરે વતી પુંજવી અને પછી સ્વસ્તિક કરવો. ચૈત્યવંદન કરતી વખતે પ્રભુ ઉપરજ દ્રષ્ટિ સ્થાપવી. બીજે આજુબાજુ ક્યાંઈ પણ જોવું નહિ. જેમાં પ્રભુના ગુણનું વર્ણન હોય તેવાં જ ચૈત્યવંદન, સ્તવન અને થોય કહેવાં. તીર્થ કે જિનના મહિમાવાળાં સ્તવનાદિ પ્રતિ પ્રકૃતિ અવસરે કહેવાં, રહેઠાણમાં ન કરવાં. પુરૂષ પ્રભુની જમણી તરફ અને સ્ત્રી ડાબી તરફ ઉભા રહી દર્શન કરે. ચૈત્યવંદન બોલતાં દરાન પ્રોઢ લેવા ઉંચા સ્વરથી ન કરવું. દર્શન પૂજાની પૂર્ણતાનો ઘંટ જાહેર કરવા માટે અને 'તુજ એક માટે દેવ છે' એમ જણાવવા માટે ઘંટ વગાડવો, પણ તે ધીમેથી વગાડવો (કરવું તેમ પૂજન) પ્રભુને [illegible]

પૂજા કરતી વખતે તથા બીજે પ્રસંગે ઉભા રહેતી વખતે આગલા ભાગમાં ચાર અંગુલનું અને પાછલા ભાગમાં કાંઈક ઓછું છેટું રાખી પગ સ્થાપવા. દૃષ્ટિ નાસિકા ઉપર સ્થાપવી. સમતા પ્રાપ્ત કરવી, એ સામાયિક કરવાનો હેતુ છે તેથી સામાયિક કરીને કોઈની નિંદા કે નકામી વાતચીત કરવી ન જોઈએ. પણ વાંચવા તથા ભણવામાં તે વખત ગાળવો જોઈએ. જીંદગી સુધી રોજ સામાયિક કરીએ અને સમતાની પ્રાપ્તિ ન થાય તો સામાયિકનું ખરૂં ફળ મળ્યું ન કહેવાય. મૂળ ગભારા પાસે જઈએ કે તરતજ जगत्त्रयाधार ! तुभ्यं नमः એ પાઠના ઉચ્ચાર સાથે શરીરને અર્ધું નમાવી પ્રભુને વંદન કરવું. નવપદ માંહેલા પહેલાં બેનો દેવમાં, વચલા ત્રણનો ગુરૂમાં અને છેલ્લાં ચાર પદનો ધર્મમાં સમાવેશ થાય છે.

(૪૮ મીનીટ) એ પૂરૂં થાય. ....
કરીએ તો પાણી ન પીવાય, તિવિહારમાં
પ્રથમથી તપાસીને ઢાંકી રાખેલું પાણી પીવાય
પણ તે એક પહોરની અંદર, પછી નહિ અને
દુવિહારમાં મુખવાસ (સોપારી, એલચી વગેરે)
અને પાણી કલ્પે પણ મુંઇનો કાંવો કે બીડી
વગેરે (જેથી અગ્નિનો આરંભ થતો હોય તે)
ન કલ્પે. દિવસમ લેલાં પાપને દૂર કરવા
માટે દેવસિ પ્રતિક કરવામાં આવે છે. રાત્રિનાં
પાપ દૂર કરવા માટે સવારે રાઇપ્રતિક્રમણ, પંદર
દિવસનાં પાપ દૂર કરવા માટે દર ચઉદશે
પાખી પ્રતિક્રમણ, ચાર માસનાં પાપ દૂર કરવા
માટે કારતક, ફાગણ તથા અષાડ માસની
શુદી ચઉદશે ચઉમાસી પ્રતિક્રમણ અને બાર
માસનાં પાપ દૂર કરવા માટે ભાદરવા શુદી
૪ને રોજ સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણ કરવામાં આવે

છે કારણ યોગે (અપવાદે) દેવસી પ્રતિક્રમણ બપોરના બારથી રાત્રીના બાર વાગ્યા સુધી અને રાઈ પ્રતિક્રમણ રાત્રિના બારથી દિવસનાં બાર વાગ્યા સુધી થઈ શકે છે વર્ષના ૩૬૦ દિવસને હિસાબે રાઈપ્રતિક્રમણ ૩૬૦, દેવસી પ્રતિક્રમણ ૩૩૫, પાખી પ્રતિક્રમણ ૨૧, ચઉમાસી પ્રતિક્રમણ ૩ અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણ ૧ થાય એક બાજુથી પ્રતિક્રમણ કર્યા કરીએ અને બીજી તરફથી પાપ કરવાં પણ ચાલુ રાખીએ તો તો તે પ્રતિક્રમણ કર્યા ન કર્યા જેવું ગણાય પણ ધીમે ધીમે પાપ કાર્યોમાં ઘટતા જઇએ તો પ્રતિક્રમણનું સુંદર ફળ મળે, એ ચોક્કસ સમજવું

શ્રી વીરજિન સ્તુતિ રાગ કલ્યાણ.

સાહેબ જિનવર નમીએ પ્રીતે,
કરીએ વિનતિ વારંવાર;

સંસારે બહુ કાળ ભમ્યા પણ,
કયાંઈ ન આવ્યો પ્રભુજી પાર;
હવે તુજ શાસનનો રસ લેવા,
અંતર ઉછળે છે આવાર–સાહેબ. ૧

ગણધરને ત્રિપદી સંભળાવી,
શાસ્ત્ર રચાવ્યાં અપરંપાર;
અમ બાળકપર કૃપા કરીને,
અમને આપો તેનો સાર–સાહેબ. ૨

પંચમ કાળે તુમ વિયોગે,
પ્રતિમા આગમનો આધાર;
પદ્માનંદ પ્રતાપી અમને,
આપો તે બન્ને પર પ્યાર–સાહેબ. ૩

શાસનનાં શુભ કાર્યો કરવ,
અમને આપો શૌર્ય અપાર;

પારંગતનું શરણુ શ્રહીને;
માન્વદેહ સફળ કરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ. ૨
શાંતિ વિધાયક નામ રટનથી;
પરમ શાંત પદ ઝટ વરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ. ૩
ભક્તવત્સલ ભવસંતતિછેદક;
યાન પાત્ર સમ ભવદરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ ૪
नाहं न तु मम मंत्र જપીને;
પુનિત પ્રભુ પગલે ચરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ. ૫
દુર્લભ જિનગુણુ અંગીકરીને;
જઇ વસીએ શિવમંદિરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ. ૬

શ્રી વીરજિન સ્તુતિ–રાગ કલ્યાણ.

૧ મારા ઉપકારી મહાવીર;
મારા ઉપકારી મહાવીર

પારંગતનું શરણુ ગ્રહીને;
માનવદેહ સફળ કરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ. ૨
શાંતિ વિધાયક નામ રટનથી;
પરમ શાંત પદ ઝટ વરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ. ૩
ભક્તવત્સલ ભવસંતતિછેદક;
યાન પાત્ર સમ ભવદરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ ૪
नाहं न तु मम मंत्र જપીને;
પુનિત પ્રભુ પગલે ચરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ. ૫
દુર્લભ જિનગુણુ અંગીકરીને;
જઇ વસીએ શિવમંદિરીએ–ૐ શ્રી શાંતિ. ૬

શ્રી વીરજિન સ્તુતિ–રાગ કલ્યાણ.

ઉપકારી મહાવીર, અમારા ઉપકારી મહાવીર;
વંદન કીજે વીર! અમારા ઉપકારી મહાવીર

આઠ કર્મરિપુ નાશ કરીને, સિદ્ધ થયા ભગવાન;
તેમ કરી અમ તુજ બાળકડાં થઈશું તારી
સમાન—અમારા. ૧

તુજ ગુણગ્રામ હૃદયમાં ધરશું રાખીશું તુજ નામ;
વિજય વાવટો જગ ફરકાવી, રચશું વિદ્યાધામ
અમારા. ૨

સ્યાદ્વાદ નય ભંગી પ્રમાણે, ઉત્તમ તત્ત્વનું જ્ઞાન;
ભણી ભણાવી સંતજનોનાં ગાશું નિશદિન જ્ઞાન ૩

તુજ મંદિરમાં આળેખીશું, પૂર્વસાધુનાં ચિત્ર;
તેને અને તુજ પગલે ચાલી, થાશું અમે
પવિત્ર—અમારાં. ૪

શ્રી વીર જિન સ્તુતિ—રાગ કલ્યાણ.

વંદે વંદો પદ ત્રિશલાનંદના,
પ્રભુ જ્ઞાની મહા ગંભીરના—વં૦

સર્વ પુરંદર સેવિત સુંદર;
ધર્મ ધુરંધર ધીરના—વંદો. ૧

વિશ્વ વિનાયક જે શિવદાયક;
સ્વામી શબ્દ સમુદ્રના—વંદો. ૨

તીર્થપતિ તીર્થંકર શંકર;
દાતા સમકિત તીરના—વંદો. ૩

નાથ નિરંજન ભવ ભય ભંજન;
રાજ ઉજમના ગિરના—વંદો. ૪

શહ્ષું ભણવાથી, તપ કરવાથી કે દાન દેવાથી શું પ્રયોજન છે? ફક્ત સઘળા સુખના સ્થાન રૂપ એક ગુણાનુરાગનેજ તું આદર. ૪

કદાચ તું ઘણો તપ કરીશ, ઘણા શાસ્ત્ર ભણીશ, અને વિવિધ કષ્ટો સહીશ, પરંતુ જો ગુણાનુરાગ ધારીશ નહિં-બીજાના સદ્ગુણ જોઈ રાજી થઈશ નહિ, તો તારી સઘળી કરણી ફોક સમજજે. ૫

બીજાના ગુણનો ઉત્કર્ષ સાંભળીને જો તું અદેખાઈ કરીશ તો જરૂર તું સંસારમાં સર્વ સ્થળે પરાભવ પામીશ. ૬

ઈર્ષાના જોરથી અંજાઈ જઈ જો તું ગુણવંત જનોના થોડા પણ અવર્ણવાદ કોઇ રીતે બોલીશ તો સંસાર મહાઅર-
[અને ત્યાં બહુ
ભવ ફરવો પડશે.

माटे प्रथमथीज पारका अवर्णवाद बोलवाथी पाछा ओसरवुं-फरवुं । ७

आ वर्तमान भवमां जीव जे गुणनो के दोषनो अभ्यास करे छे, ते गुण दोषने अभ्यास वडे परभवमां फरी मेळवे छे. ८

जे पोते सेंकडो गमे गुणथी भर्यो छतो अदेखाई वडे पारका दोष जंपे छे ते पंडित पुरुषोनी नजरमां पलालना ढगला जेवो असार (हलको) जणाय छे. ९

जे दुष्ट आशयथी पराया छ अछता दोषने प्रकट करे छे, ते आत्माने निरर्थक पाप बंधनथी (तेथी भवांतरमां पोते ज वारंवा थाय छे.) १०

तेटला माटे जेथी कषाय अग्नि

થાય તે કાર્ય જરૂર તજી દેવું અને જેથી કષાય અગ્નિ શાંત થાય તેજ કાર્ય આદરવું. પરનિંદા, ઇર્ષા, અદેખાઇ પ્રમુખ અકાર્ય અવશ્ય તજવાનાં છે. ૧૧

જો તું ત્રિભુવનમાં ગુરૂપણું મેળવવા ખરેખર ઇચ્છતો હોય તો પારકા દોષ ગ્રહણ કરવાની અથવા પરનિંદા કરવાની પોકી કુટેવ સંપૂર્ણ પ્રયત્ન વડે તું તજી દે એજ મોટાઇનો માર્ગ છે. ૧૨

જગતમાં સહુ કોઇને પ્રશંસવા યોગ્ય આ ચાર પ્રકારના પુરૂષો કહ્યા છે. ૧ સર્વોત્તમોત્તમ, ૨ ઉત્તમોત્તમ, ૩ ઉત્તમ અને ૪ મધ્યમ. ૧૩

એ ઉપરાંત ભારે કર્મી અને ધર્મવાસના રહિત જે અધમ અને અધમાધમ પુરૂષો હોય તેમની પણ નિંદા તો નજ કરવી, પરંતુ (બની

રાગથી રંગાયો હોય, પરંતુ તરતજ બીજે ક્ષણે તે લાગેલા પાપની સર્વ પ્રકારે નિંદા ગર્હા કરે અને ફરી આખા ભવમાં કોઈ વખત જેના મનમાં રાગ પ્રગટે નહિં તે મહા સત્વવંત પુરૂષ ઉત્તમોત્તમ છે એમ જાણવું. ૧૬-૧૮.

જે કામઅર સ્ત્રીનું (સુંદર) રૂપ જોવે અથવા મનથી તેનું ચિંતન કરે. પરંતુ સ્ત્રીઓએ વિષયભોગ સંબંધી પ્રાર્થના કર્યા છતાં તેનું અકાર્ય (સ્ત્રી સેવન) કરે નહિ, તે સાધુ કે સ્વદારા સંતોષી શ્રાવક અલ્પ સંસારી ઉત્તમ પુરૂષ જાણવો. ૧૯

જે સાધુ કે શ્રાવક ભવભીરૂ હોઈ સ્વવ્રત રક્ષા કરે તે ઉત્તમ છે ખરી કસોટીમાં પણ [illegible] ભંગ થવા ન દે તેની બ [illegible] .૦

રાગથી રંગાયો હોય, પરંતુ તરતજ બીજે ક્ષણે તે લાગેલા પાપની સર્વ પ્રકારે નિંદા ગર્હા કરે અને ફરી આખા ભવમાં કોઈ વખત જેના મનમાં રાગ પ્રગટે નહિં તે મહા સત્ત્વવંત પુરૂષ ઉત્તમોત્તમ છે એમ જાણુવું. ૧૭-૧૮.

જે ક્ષણભર સ્ત્રીનું (સુંદર) રૂપ જોવે અથવા મનથી તેનું ચિંતન કરે, પરંતુ સ્ત્રીઓએ વિષયભોગ સંબંધી પ્રાર્થના કર્યા છતાં તેનું અકાર્ય (સ્ત્રી સેવન) કરે નહિ, તે સાધુ કે સ્વદારા સંતોષી શ્રાવક અલ્પ સંસારી ઉત્તમ પુરૂષ જાણુવો. ૧૯

જે સાધુ કે શ્રાવક ભવભીરૂ હોઈ સ્વવ્રત રક્ષા કરે તે ઉત્તમ છે ખરી કસોટીમાં પણ જે વ્રત ભંગ થવા ન દે તેની

નહિં, તેમજ પ્રશંસા કરવાથી તેમના પાપને પુષ્ટિ આપવા જેવું જ થશે. ૨૩

હીણાચારી સાધુ-યતિ ઉપર કરૂણા આણીને જો તેને રૂચે તો હિત બુદ્ધિથી સત્ય માર્ગ કહેવો. તેમ છતાં જો તે રોષ કરે તો તેના દોષ-દુર્ગુણ (સભા સમક્ષ) પ્રકાશવા નહિં. ૨૪

અત્યારે દુષમ કાળમાં જેનો થોડા પણ ગુણ-ધર્મ જોવામાં આવે તેનું બહુ માન ધર્મ બુદ્ધિથી સદાય કરવું યુક્ત છે એથી સ્વપરને અનેક લાભ થવા સંભવ છે. ૨૫

પરગચ્છમાં કે સ્વગચ્છમાં જે સંવિગ્ન (તિવ્ર વૈરાગ્યવંત-ભવભીરૂ બહુશ્રુત ગીતાર્થ) મુનિ જનો હોય તેમનો ગુણાનુરાગ કરવા મત્સરભાવથી તું ચુકીશ નહિં. સમભાવી ણિઓનો સમાગમ સદાય દુર્લભ છે તે

નહિં, તેમજ પ્રશંસા કરવાથી તેમના પાપને પુષ્ટિ આપવા જેવું જ થશે. ૨૩

હીણાચારી સાધુ-યતિ ઉપર કરૂણા આણીને જો તેને રૂચે તો હિત બુદ્ધિથી સત્ય માર્ગ કહેવો. તેમ છતાં જો તે રોષ કરે તો તેના દોષ-દુર્ગુણ (સભા સમક્ષ) પ્રકાશવા નહિં. ૨૪

અત્યારે દુષમ કાળમાં જેનો થોડો પણ ગુણ-ધર્મ જોવામાં આવે તેનું બહુ માન ધર્મ બુદ્ધિથી સદાય કરવું યુક્ત છે એથી સ્વપરને અનેક લાભ થવા સંભવ છે. ૨૫

પરગચ્છમાં કે સ્વગચ્છમાં જે સંવિગ્ન (નિત્ય વૈરાગ્યવંત-ભવભીરૂ બહુશ્રુત ગીતાર્થ) ને જનો હોય તેમનો ગુણાનુરાગ કરવા સારઃ ભાવથી તું ચુકીશ નહિં. સમભાવી હા પુરૂષોનો સમાગમ સદાય દુર્લભ છે તે

શ્રી સોમસુંદર સૂરિ મહારાજ ભવ્ય જનોને એકાંત હિત બુદ્ધિથી અમૃતવચનો વડે બોધ કરે છે.

ઇતિશમ.

—•❀❀•—

પ્રભુની અષ્ટ પ્રકારની પૂજા શા માટે કરવી?

દિકર્મ મળને ધોવા માટે.

ય તાપ શમાવી શીતળ

ની પ્રસન્નતા વધારવા માટે

દિ મલીન વાસના દૂર

ાન ટાળી? જ્ઞાન પ્ર ટાવ !!

. ૧૯

ગમે ત્યાં હોય તો પણ તેમનું તો કલ્યાણ સુખે થઇ શકે છે. તેમના દુર્લભ સમાગમનો લાભ મળે તો તેની કદાપિ ઉપેક્ષા કરવી નહિ. કેમકે તેવા સમભાવી મહાત્માઓથી આપણને ઉત્તમ ફળ મળી શકે છે. ૨૬

ગુણ રત્નોથી અલંકૃત પુરૂષોનું બહુમાન જે શુદ્ધ-નિષ્કપટ મનથી કરે છે તે અન્ય જન્મમાં તેવા ગુણોને જરૂર સુખે સુખે મેળવી શકે છે. સદ્ગુણોનું અનુમોદન કરવું યા તેમનું બહુમાન કરવું એ આપણે સદ્ગુણી થવાનું અમોઘ બીજ છે. ૨૭

આવી રીતે ગુણાનુરાગ (સદ્ગુણી પ્રત્યે અકૃત્રિમ પ્રેમવાત્સલ્ય) પોતાની હૃદય ભૂમિમાં જે ધારણ કરે છે તે મહાનુભાવ સર્વ કોઇને નમન કરવા યોગ્ય પરમ શાન્ત પદને પામે છે એમ પરમ સંવેગી અને પવિત્ર ગુ[illegible]ગી

શ્રી સોમસુંદર સૂરિ મહારાજ ભવ્ય જનોને એકાંત હિત બુદ્ધિથી અમૃતવચનો વડે બોધ કરે છે.

ઇતિશમ્.

—*※※*—

પ્રભુની અષ્ટ પ્રકારની પૂજા શા માટે કરવી?

---

૧ જળપૂજા—અનાદિ કર્મ મળને ધોવા માટે.

૨ ચંદનપૂજા—કષાય તાપ શમાવી શીતળ થવા.

૩ પુષ્પપૂજા—ચિત્તની પ્રસન્નતા વધારવા માટે

૪ ધૂપપૂજા—અનાદિ મલીન વાસના દૂર